

Златно съкровище от Над Сент Миклош

*Съхранява се във Виенския музей за история
на изкуството, Австрия*

Златното съкровище от Над Сент Миклош е открито случайно през 1799 г. край едноименния град в Банат, днешна Румъния. В точен превод името на града, на който е названо и съкровището – „Nagyszentmiklós“ (Надъ Сент Миклош или Наги Сент Миклош) на унгарски означава „Свети Николай Велики“. Важно е да се спомене и че до мястото на откритата находка се е намирала някога важната българска крепост Ченад (Морисена) от времето на Първата българска държава.

Съкровището е открито от работник на двамата братя преселници от България Христо и Кирил Накови. По-късно те го даряват на император Йосиф II, за което получават и благородническа титла. Съкровището е изложено във Виенския музей на история на изкуството, аотирано като прабългарско, и е отнесено към XI век. Някои изследователи предполагат аварски или печенежки произход.

Съкровището се състои от 23 съда с общо тегло около 10 килограма. Осем от тях са изработени от 22-каратово злато. Шест от съдовете са кани с яйцевидно тяло и сравнително дълга шия, разширяваща се при гърлото. Навярно са били предназначени за вино. Кани с подобна форма са срещани в изкуството на Римската империя, Китай, Сибир и Южна Русия. Не са характерни за персийското (иранското) изкуство.

Подобно на формата на експонатите, и украсата им произхожда от различни култури. Понякога в един и същ съд се съчетават мотиви и изображения с разнороден характер. Срещат се орнаменти, присъщи на различни художествени

култури: християнски кръстове (дъната на някой от тасовете), рунически знаци, определяни като тюркски или български (пак там), копиевидни мотиви, присъщи на сасанидското изкуство (шията на кана №2), антични акантизирани палмети и розети, познати и от византийското изкуство.

Надписът на таса, известен под номер 21, е с гръцки букви, обграждащи кръст, на прабългарски.

**ΒΟΥΛΑ:ΖΟΑΠΑΝ:ΤΕΣΙ:ΔΥΓΕΤΟΙΓΗ:
ΒΟΙΤΑΥΛ:ΖΟΑΠΑΝ:ΤΑΓΡΟΓΗ:ΗΤΖΗΓΗ:
ΤΑΙΣΗ**

27

Според разчитането на Никола Мавродинов (въз основа на Томсен) надписът е от времето на Аспарух и гласи:

„Боил Зоапан направи този тас. Бутаул Зоапан го закачи (подари) за пиене“.

Модарски конник

Скален паметник в Афганистан

28

Модарският („модар“ на персийски език означава „майка“) конник, който е изобразен в скалите в областта Шамарих в Афганистан, представлява воин, който убива същество, приличащо на дракон. Изображението обаче е силно повредено от талибаните. Редица изследователи откриват доста прилики между него и Модарския конник край едноименното българско село.

Какви са приликите? На първо място е еднаквият антропологичен тип на местните хора и съвременните българи.

Модарският конник в Шамарих, Афганистан

Мадарският конник в България

В областта Балкх (също Балкхара или Балкхария) пък се намира древният град Варну и изследователите твърдят, че сходството с Варна едва ли е случайно. Оказало се, че местните народи тачат червеното и бялото и често различни украси представляват усукани конци с тези цветове. По къщите могат да се видят например и резбовани шестолъчни звезди, които присъстват в българските монети от Тервел до Османското нашествие. Българска експедиция по тези земи е забелязала също, че местните използват музикални инструменти, много от които имат очевидна прилика с българските. Например тамбурата се нарича булгарела.

Историята тепърва ще даде отговор на това дали са близнати тези два каменни паметника, но със сигурност представляват интерес за всеки българин.

Печатът на Тервел

Съхранява се в музея „Дамбъртън Оукс“,
Вашингтон, САЩ

30

Хан Тервел е вторият владетел на България. Според Именника на българските ханове той наследява хан Аспарух. Той е един от най-значимите български владетели, а дори според някои изследователи канонизираният от източната и западната християнска църква за светец свети Тривелий Теоктист, спасител на Европа, е именно Тервел.

През 705 г. Юстиниан II Ринотмет (Носоотрязания) бяга от заточение в Херсон и след много премеждия се озовава при Тервел. Двамата сключват сделка – Юстиниан II с помощта на 15 000 българи стига до Константинопол и след преврат си връща властта. В знак на благодарност Тервел получава областта Загоре (или Загора), пари и много скъпоценни дарове. За всичко това има подробно описание във византийски сборник от X век (Свидас). Според описанието Юстиниан кара Тервел да положи върху земята своя щит

Откритият в музея във Вашингтон печат на българския владетел, спасителя на Европа – хан Тервел

и забодения до него камшик. После византийците насипват върху тях злато и скъпоценности, докато ги покриват изцяло. Приет в императорския дворец, Тервел е увенчан с кесарска корона и покрит с императорска хламида. Тервел получава правата на законен владетел над територии, които доскоро са собственост на Византийската империя.

Дори и след убийството на Юстиниан през 711 г. Тервел продължава да се намесва в делата на Византия. Българите ежегодно извършват походи на територията на империята, като този през 716 г. достига до Константинопол. Арабската заплаха и предстояща обсада на византийската столица карат правителството на империята да започне мирни преговори с българите. През 716 г. е сключен мирен договор с новия император Теодосий III.

Съществуват хипотези, че в чест на Тервел е създаден най-старият и най-внушителен старобългарски паметник в Европа – „Мадарският конник“. Вярва се, че той е изработен в чест на бог Тангра, на победите над Византия, в памет на хан Аспарух и в израз на величието на Българската държава.

Вярва се, че хан Тервел е и християнин. На неговия **официален печат**, открит през 1972 г., е гравирани дребен надпис, който гласи: „**Богородице, пази кесаря Тервел**“. Интересен факт е, че печатът на Тервел се появява в каталога на музея „Дамбъртън Оукс“, Вашингтон. Как е попаднал там, все още изследователите правят догадки!

На лицевата част на печата е изобразен бюст на Тервел, с брада и дълга коса. Той държи копие над дясното рамо и щит от лявата страна; щитът показва конник, нападащ паднал враг. На обратната страна на печата има монограм и гравирания надпис по-горе.

През 717 г. опасността от арабско нашествие през Византия нараства значително. Осланяйки се на договора с България, империята се обръща за помощ към Тервел, който се отзовава незабавно. Боят между българи и араби пред стените на Константинопол намира отражение в значителен брой византийски, западни и източни извори. През 718 г. арабите претърпяват нечувано дотогава поражение от българите. Това е и най-значимото постижение на хан Тервел.